

LIIDU VÄLISASJADE
JA JULGEOLEKUPOLIITIKA
KÕRGE ESINDAJA

Brüssel, 6.4.2016
JOIN(2016) 18 final

ÜHISTEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Hübriidohtudega võitlemise ühine raamistik

Euroopa Liidu lahendus

1. SISSEJUHATUS

Viimastel aastatel on Euroopa Liidu julgeolekukeskkond tohutult muutunud. ELi ida- ja lõunanaabruses annavad rahu ja stabiilsust ohustavad tegurid jätkuvalt tunnistust sellest, et liit peab julgeoleku tagajana oma võimeid kohandama ja suurendama, keskendudes seejuures eelkõige välis- ja sisejulgeoleku tihedale seosele. Paljude praegu rahu, stabiilsust ja heaolu ohustavate tegurite algpõhjus peitub ELi lähinaabruse ebastabiilsuses ja ohtude teisenevates vormides. Euroopa Komisjoni president Jean-Claude Juncker rõhutas oma 2014. aasta poliitilistes suunistes, et on vaja püüelda „tugevama Euroopa poole julgeoleku ja kaitseküsimustes” ning ühendada Euroopa ja riikliku tasandi vahendid tõhusamalt kui seni. Lisaks asus kõrge esindaja pärast välisasjade nõukogu 18. mai 2015. aasta otsuses esitatud üleskutset tööle selle nimel, et tihedas koostöös komisjoni talituste ja Euroopa Kaitseagentuuriga ning pärast ELi liikmesriikidega konsulteerimist esitada ühine raamistik koos teostatavate ettepanekutega, mis aitaks võidelda hübriidohtudega ning suurendada ELi ja selle liikmesriikide ning partnerite vastupanuvõimet¹. Euroopa Ülemkogu tuletas 2015. aasta juunis meelde vajadust võtta hübriidohtude vastase tegevuse toetamiseks kasutusele ELi vahendid².

Kuigi hübriidohtu on erinevalt määratletud ja need määratlused peavad jääma piisavalt paindlikuks, et hübriidohtude olemuslikule muutlikkusele reageerida, on kontseptsiooni eesmärk tabada see sunni- ja õõnestustaktika, konventsionaalsete ja mittekonventsionaalsete meetodite (st diplomaatiliste, sõjaliste, majanduslike ja tehnoloogiliste meetodite) kooslus, mida riigid või muud jõud saavad koordineeritud viisil kasutada konkreetsete eesmärkide saavutamiseks, seejuures ametlikku sõjategevust alustamata. Tavaliselt panustatakse sihtmärgi haavatavuste ärakasutamisele ja otsustusprotsesside takistamiseks ebakindluse tekitamisele. Hübriidohtude realiseerumisel võib kandev roll olla ulatuslikel väärteabe levitamise kampaaniatel, milles kasutatakse sotsiaalmeediat poliitilise narratiivi kontrollimiseks või täidesaatjate radikaliseerimiseks, värbamiseks ja suunamiseks.

Niivõrd, kui hübriidohtudega võitlemine seondub riigi julgeoleku ja riigikaitse ning avaliku korra kaitsmisega, on esmane vastutus liikmesriikidel, sest suurem osa riigi haavatavustest on just sellele riigile omased. Siiski seisavad paljud ELi liimesriigid silmitsi ühiste ohtudega, mis võivad olla suunatud ka piiriüleste võrkude või infrastruktuuri vastu. Selliste ohtudega saab tulemuslikumalt võidelda ELi tasandil kooskõlastatult reageerides, kasutades ELi poliitikameetmeid ja vahendeid, et tugineda Euroopa solidaarsusele, vastastikusele abile ja Lissaboni lepingu täielikule potentsiaalile. ELi poliitikameetmete ja vahendite kaudu saab teadlikkuse suurendamisel luua ja paljuski juba luuaksegi märkimisväärset lisandväärtust. See aitab ühiste ohtudele reageerimisel parandada liikmesriikide vastupanuvõimet. Liidu jaoks käesoleva raamistikuga kavandatavas välistegevuses juhendatakse Euroopa Liidu lepingu artiklis 21 sätestatud põhimõtetest, mis hõlmavad demokraatiat, õigusriiki, inimõiguste ja

---

¹ Nõukogu järeldused ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika kohta, mai 2015 [Consilium 8971/15].

² Euroopa Ülemkogu järeldused, juuni 2015 [EUCO 22/15].

põhivabaduste universaalsust ning jagamatust ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja põhimõtete ja rahvusvahelise õiguse austamist³.

Käesoleva ühisteatise eesmärk on lihtsustada tervikliku lähenemisviisi kasutuselevõttu, et EL saaks liikmesriikidega kooskõlastades konkreetsete hübriidset laadi ohtudega võidelda, luues sünergiaid kõikide asjakohaste vahendite vahel ja edendades kõikide asjaomaste osaliste vahel tihedat koostööd⁴. Tegevus tugineb suurema julgeoleku saavutamiseks loodud strateegiatel ja valdkondlikel poliitikameetmetel. Eelkõige Euroopa julgeoleku tegevuskava⁵, tulevane ELi üldine välis- ja julgeolekupoliitika strateegia ja Euroopa kaitsealane tegevuskava,⁶ ELi küberjulgeoleku strateegia⁷, energiajulgeoleku strateegia,⁸ Euroopa Liidu merendusjulgeoleku strateegia⁹ on vahendid, millest võib kasu olla ka hübriidohtudega võitlemisel.

Kuna hübriidohtudega võitlemine on ka osa NATO tööst ning välisasjade nõukogu on soovitanud selles valdkonnas koostööd ja kooskõlastamist süvendada, on mitme ettepaneku eesmärk hübriidohtudega võitlemisel ELi ja NATO koostöö parandamine.

Ettepanekutes sõnastatud reageerimismeetmete põhirõhk on järgmistel elementidel: teadlikkuse ja vastupanuvõime suurendamine, kriisi ennetamine, kriisiga võitlemine ja kriisist taastumine.

2. OHU HÜBRIIDSE LAADI ÄRATUNDMINE

Hübriidohtude eesmärk on kasutada ära riigi haavatavust ning tihti soovitakse sellisel viisil õõnestada demokraatlikke põhiväärtusi ja vabadust. Esimese sammuna asuvad kõrge esindaja ja komisjon koos liikmesriikidega tööle olukorrateadlikkuse suurendamiseks, jälgides ja hinnates ELi haavatavusega seonduvaid võimalikke riske. Komisjon töötab välja julgeolekuriskide hindamise meetodikad, mis oleks otsusetegijatele abiks informeeritud otsuste tegemisel ja edendaks poliitika kujundamisel erinevate riskidega arvestamist paljudes valdkondades alates lennundusjulgestusest kuni terrorismi rahastamise ja rahapesuni. Lisaks oleks asjakohane, et liikmesriigid teeksid uuringu, milles määravad kindlaks hübriidohtude suhtes kõige haavatavamad valdkonnad. Eesmärk oleks määrata kindlaks hübriidohtude näitajad, integreerida need varajase hoiatuse süsteemidesse ja olemasolevatesse riskihindamise mehhanismidesse ning neid vajaduse korral jagada.

Meede 1: liikmesriike kutsutakse algatama hübriidohtude uuringut, milles neid vajaduse korral toetab komisjon ja kõrge esindaja, et kindlaks määrata peamised

³ ELi põhiõiguste harta on liidu õigusaktide rakendamisel ELi institutsioonide ja liikmesriikide jaoks siduv.

⁴ Võimalike seadusandlike ettepanekute koostamisel võetakse arvesse komisjoni parema õigusloome nõudeid – kooskõlas komisjoni parema õigusloome suunistega (SWD(2015) 111).

⁵ COM(2015) 185 final.

⁶ Esitatakse 2016. aastal.

⁷ ELi küberkaitsepoliitika raamistik [Consilium 15585/14] ja ühisteatis „Euroopa Liidu küberjulgeoleku strateegia: avatud, ohutu ja turvaline küberruum”, veebruar 2013 [JOIN(2013)1].

⁸ Ühisteatis „Euroopa energiajulgeoleku strateegia”, mai 2014 [SWD(2014) 330].

⁹ Ühisteatis „Avatud ja turvaline ülemaailmne merendusvaldkond: Euroopa Liidu merendusjulgeoleku strateegia elemendid” JOIN(2014) 9 final – 06/03/2014.

haavatavused, sh spetsiifilised hübriidvormi näitajad, mis võivad riiklikke ja üleeuroopalisi struktuure ja võrke mõjutada.

3. ELI REAGEERIMISMEETMETE KORRALDAMINE: TEADLIKKUSE PARANDAMINE

3.1. ELi hübriidohtude ühisüksus

Ülioluline on, et ELi olukorrateadlikkus oleks liikmesriikidega kooskõlastatud ja piisaval tasemel, et tuvastada hübriidtegevusest tingitult julgeolekukeskkonnas toimunud muutused olenemata sellest, kas nende muutuste taga on riiklikud või valitsusvälised osalised. Tulemuslikuks hübriidohtude vastu võitlemiseks on oluline parandada teabevahetust ja edendada asjakohaste luureandmete jagamist sektoriüleselt ning Euroopa Liidu, selle liikmesriikide ja partnerite vahel.

Euroopa välisteenistuse (edaspidi „EEAS”) alla kuuluva Euroopa Liidu luureandmete analüüsi keskuses (edaspidi „EU INTCEN”) asutatud ELi hübriidohtude ühisüksus võtab luubi alla hübriidohtude analüüsimise. Erinevad sidusrühmad EEASi (sh ELi delegatsioonid), komisjoni (sh ELi ametid¹⁰) ja liikmesriikide struktuuridest edastaksid nii salastatud kui ka avalikest allikatest pärit teabe hübriidohtudega seonduvate näitajate ja hoiatuste kohta sellele ühisüksusele, kus seda teavet analüüsitaks ja jagataks. Ühisüksus analüüsiks koostöös samalaadsete ELi¹¹ ja riikliku tasandi organitega ELi ja selle naabruskonda mõjutavate hübriidohtude välisaspekte, et kiirelt asjakohaseid vahejuhtumeid analüüsida ja saada ELi strateegiliste otsustusprotsesside jaoks vajalikku teavet, sh teavet, mida kasutada ELi tasandil julgeolekuriskide hindamiseks. Ühisüksuse analüütilisi tulemusi töödeldaks ja käsitletaks kooskõlas Euroopa Liidu salastatud teabe ja andmekaitseeskirjadega¹². Üksus peaks tegema koostööd ELi ja riikliku tasandi organitega. Liikmesriigid peaks asutama ELi hübriidohtude ühisüksusega seotud riiklikud kontaktpunktid. ELis ja EList väljaspool (sh ELi delegatsioonidega, operatsioonidega ja missioonidega ühinenud) ning liikmesriikides viibivaid töötajaid tuleks samuti koolitada hübriidohtude varaste märkide äratundmises.

Meede 2: täiendada EU INTCENi praegust struktuuri ELi hübriidohtude ühisüksusega, mis suudaks hübriidohtude kohta salastatud ja avalikest allikatest pärit teavet vastu võtta ja analüüsida. Liikmesriike kutsutakse üles ELi hübriidohtude ühisüksusega koostöö tegemise ja suhtluse turvalisuse tagamiseks asutama hübriidohtudele spetsialiseerunud riiklikud kontaktpunktid.

3.2. Strateegiline kommunikatsioon

Hübriidohtude täideviijad võivad süsteemselt levitada vääртеavet, sh sihipäraste sotsiaalmeediakampaaniate kaudu, et seeläbi isikuid radikaliseerida, ühiskonda destabiliseerida ja poliitilist narratiivi kontrollida. Ülioluline on suutlikkus kasutada

---

¹⁰ Kooskõlas nende volitustega.

¹¹ Näiteks Europoli alla kuuluv küberkuritegevuse vastase võitluse Euroopa keskus ja terrorismivastase võitluse keskus, Frontex, ELi infoturbeinsidentidega tegelev rühm (edaspidi „CERT-EU”).

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiv 95/46/EÜ.

hübriidohtudele reageerimisel usaldusväärset **strateegilise kommunikatsiooni** strateegiat. Ühiskondliku vastupanuvõime arendamisel on olulisel kohal kiire ja faktidele toetuv reageerimine ning hübriidohtude vallas avalikkuse teadlikkuse parandamine.

Strateegilises kommunikatsioonis tuleks täiel määral ära kasutada sotsiaalmeediavahendeid, samuti traditsioonilisi visuaal-, audio- ja veebimeedia vahendeid. EEAS peaks rakkerühmade East Stratcom ja Arab Stratcom tegevusele tuginedes optimeerima seda, kuidas kasutatakse ELi keelte hulka mittekuuluvaid asjakohaseid keeli valdavaid keele- ja sotsiaalmeediaspetsialiste, kes saavad ELi välist teavet jälgida ning tagada väärtabe ümberlükkamiseks sihtrühmale kohandatud teabevahetuse. Lisaks peaks liikmesriigid välja töötama kooskõlastatud strateegilised teabevahetusmehhanismid, millega hübriidohtude paljastamiseks toetada väärtabe allika tuvastamist ja väärtabe ümberlükkamist.

Meede 3: kõrge esindaja uurib koos liikmesriikidega, kuidas proaktiivselt strateegilise teabevahetuse korraldamise võimet ajakohastada ja kooskõlastada ning meediaseire ja keelespetsialistide kasutamist optimeerida.

3.3. Hübriidohtudega võitlemise tippkeskus

Mitme liikmesriigi ja partnerorganisatsiooni¹³ kogemusele tuginedes saaks rahvusvaheline instituut või selliste instituutide võrk täita hübriidohtude küsimustes tippkeskuse funktsiooni. Selline keskus saaks keskenduda hübriidstrateegiate rakendamise uurimisele ning julgustada era- ja tööstussektorit välja töötama uusi kontseptsioone ja uut tehnoloogiat, mis aitaks liikmesriikidel vastupanuvõimet suurendada. Uurimistegevusega saaks kaasa aidata ELi ja riikliku poliitika, doktriinide ja kontseptsioonide ühtlustamisele ning selle tagamisele, et otsuste tegemisel saaks hübriidohtudega seotud keerukust ja ebakindlust arvesse võtta. Selline keskus peaks kavandama programmid, millega soodustada uurimistegevust ja õppuseid juba ilmnunud hübriidohtudele praktiliste lahenduste leidmiseks. Keskuse tugevus tugineks tsiviil- ja sõjalise taustaga rahvusvaheliste ja sektoriüleste osaliste ning era- ja akadeemilise sektori poolt välja töötatud eksperditeadmistel.

Keskus teeks tihedat koostööd olemasolevate ELi¹⁴ ja NATO¹⁵ tippkeskustega, et kasutada ära küberkaitse, strateegilise teabevahetuse, tsiviil-sõjalise koostöö, energiavaldkonna ja kriisidele reageerimisega seoses hübriidohtude valdkonnas saavutatud läbimurdeid.

Meede 4: liikmesriike kutsutakse üles kaaluma hübriidohtudega võitlemise tippkeskuse loomist.

---

¹³ NATO tippkeskused.

¹⁴ Nt ELi Julgeoleku-uuringute Instituut, ELi temaatilised keemilise, bioloogilise, kiirgus- ja tuumaohu (KBRT) tippkeskused.

¹⁵ http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_68372.htm.

4. ELI REAGEERIMISMEETMETE KORRALDAMINE: VASTUPANUVÕIME SUURENDAMINE

Vastupanuvõime tähendab võimet pingele vastu pidada ja olla pärast probleemidega toime tulemist varasemast tugevam. Tulemuslikuks hübriidohtudega võitlemiseks tuleb käsitleda oluliste infrastruktuuride ja tarneahelate ning ühiskonna võimalikke haavatavusi. ELi vahendite ja poliitikameetmete kaasamisega saab ELi tasandi infrastruktuuri teha vastupanuvõimelisemaks.

4.1. Elutähtsa infrastruktuuri kaitse

Oluline on kaitsta elutähtsat infrastruktuuri (nt energia tarneahelad, transport), sest hübriidohtude täideviijate poolt mis tahes nn pehme sihtmärgi mittekonventsionaalne rünnak võib majanduse või ühiskonna rivist välja lüüa. Elutähtsa infrastruktuuri kaitse tagamiseks on Euroopa esmatähtsate infrastruktuuride kaitse programmiga¹⁶ loodud kõiki ohte hõlmav sektoriülene süsteemne lähenemisviis, milles võetakse arvesse vastastikust sõltuvust ning mis põhineb ennetamis-, valmisoleku- ja reageerimismeetmete töövoogude rakendamisel. Euroopa elutähtsate infrastruktuuride direktiiviga¹⁷ on kehtestatud Euroopa elutähtsate infrastruktuuride identifitseerimise ja määramise menetlus ning kõnealuste infrastruktuuride kaitse parandamise vajaduse hindamise ühine lähenemisviis. Eelkõige tuleks direktiivi raames taasalustada tööd transpordiga seotud elutähtsate infrastruktuuride (nt ELi tähtsaimaid lennujaamad ja kaubasadamad) vastupanuvõime tugevdamiseks. Komisjon hindab, kas töötada välja ühised töövahendid (sh näitajad), millega parandada kõikides asjakohastes valdkondades elutähtsa infrastruktuuri vastupanuvõimet hübriidohtude suhtes.

Meede 5: koostöös liikmesriikide ja sidusrühmadega määrab komisjon kindlaks ühised töövahendid (sh näitajad), mis aitaksid asjaomastes sektorites elutähtsa infrastruktuuri hübriidohtude vastu kaitsta ja nende suhtes vastupanuvõimet parandada.

4.1.1. Energiavõrgud

Energiatootmises ja -varustuses häirete vältimine on ELi jaoks elutähtis ning suured volukatkestused võivad põhjustada suurt kahju. Hübriidohtudega võitlemisel on üks olulisi elemente ELi energiaallikate, -tarnijate ja tarneteede edasine mitmekesistamine, et tagada turvalisem ja vastupidavam energiavarustus. Komisjon korraldab ka ELi elektrijaamade riski- ja ohutushindamised („vastupidavustestid”). Energiavarustuse mitmekesistamiseks panustatakse energialiidu strateegia kontekstis tehtavasse töösse veelgi intensiivsemalt: näiteks võib tänu lõunapoolsele gaasikoridorile Euroopasse jõuda Kaspia mere piirkonnast tulev gaas ning Põhja-Euroopas saab rajada mitmele tarnijale

¹⁶ Komisjoni teatis Euroopa esmatähtsate infrastruktuuride kaitse programmi kohta, 12.12.2006, KOM(2006) 786 (lõplik).

¹⁷ Nõukogu 8. detsembri 2008. aasta direktiiv 2008/114/EÜ Euroopa elutähtsate infrastruktuuride identifitseerimise ja määramise ning nende kaitse parandamise vajaduse hindamise kohta (ELT L 345, 23.12.2008).

tuginevad vedelgaasibörsid. Seda eeskju tuleks järgida ka Kesk- ja Ida-Euroopas ning Vahemere piirkonnas, kus gaasibörs on veel loomisel¹⁸. Selle eesmärgi saavutamisele mõjub hästi ka veeldatud maagaasi arenev turg.

Tuumamaterjalide ja -raijatiste puhul toetab komisjon võimalikult rangete ohutusstandardite väljatöötamist ja vastuvõtmist, millega aidataks kaasa vastupanuvõime tugevdamisele. Komisjon julgustab järjepidevalt üle võtma ja rakendama avariide ärahoidmise või nende tagajärgede leevendamise eeskirju sisaldavat tuumaohutuse direktiivi¹⁹ ning põhiliste ohutusnormide direktiivi²⁰ sätteid hädaolukorraks valmisoleku ja hädaolukorras tegutsemisega seotud rahvusvahelise koostöö kohta, seda eriti naaberliikmesriikide ja naaberriikide vahel.

Meede 6: komisjon toetab koostöös liikmesriikidega pingutusi energiaallikate mitmekesistamiseks ning tuumainfrastruktuuride vastupanuvõimet suurendavate ohutus- ja julgeolekustandardite edendamiseks

4.1.2. Transpordi ja tarneahela julgeolek

Liidu toimimisel on transport ülioluline. Tarnspordiinfrastruktuuri (nt lennuväljad, teefrastruktuurid, sadamad ja raudteed) vastu suunatud hübriidrünnakutel võivad olla reisi- ja tarneahelaid häirivad rasked tagajärjed. Lennundus- ja merendusjulgeoleku õigusaktide²¹ rakendamisel korraldab komisjon regulaarseid inspeksioone²² ning soovib maismaatranspordi julgeoleku küsimuste lahendamisel ühtlasi käsitleda ka esilekerkivaid hübriidohte. Selles kontekstis arutletakse lennundusohutuse määruse²³ raames Euroopa lennundusstrateegia²⁴ osana koostatava ELi raamistiku üle. Lisaks käsitletakse merendusjulgeoleku ohte Euroopa Liidu merendusjulgeoleku strateegias ja

¹⁸ Seni tehtud edusammude kohta vt aruanne „Energialiidu olukord aastal 2015” (COM(2015) 572 final).

¹⁹ Nõukogu 25. juuni 2009. aasta direktiiv 2009/71/Euratom, millega luuakse tuumaseadmete tuumaohutust käsitlev ühenduse raamistik, muudetud nõukogu 8. juuli 2014. aasta direktiiviga 2014/87/Euratom.

²⁰ Nõukogu 5. detsembri 2013. aasta direktiiv 2013/59/Euratom, millega kehtestatakse põhilised ohutusnormid kaitseks ioniseeriva kiirgusega kiiritamisest tulenevate ohtude eest ning tunnistatakse kehtetuks direktiivid 89/618/Euratom, 90/641/Euratom, 96/29/Euratom, 97/43/Euratom ning 2003/122/Euratom.

²¹ [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2008. aasta määrus \(EÜ\) nr 300/2008, mis käsitleb tsiviillennundusjulgestuse ühiseeskirju ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus \(EÜ\) nr 2320/2002](#); komisjoni 5. novembri 2015. aasta rakendusmäärus (EL) nr 2015/1998, millega nähakse ette üksikasjalikud meetmed lennundusjulgestuse ühiste põhistandardite rakendamiseks; Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. oktoobri 2005. aasta direktiiv 2005/65/EÜ sadamate turvalisuse tugevdamise kohta; [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta määrus \(EÜ\) nr 725/2004 laevade ja sadamarajatiste turvalisuse tugevdamise kohta](#).

²² ELi õiguse kohaselt peab komisjon korraldama inspeksioone, et tagada liikmesriikide poolt lennunduses ja merenduses julgeolekunõuete nõuetekohane rakendamine. See hõlmab liikmesriigi asjaomase asutuse inspekteerimist, samuti lennujaamade, sadamate, lennuettevõtjate, laevade ja julgestusmeetmeid rakendavate üksuste inspekteerimist. Komisjoni inspeksioonide eesmärk on tagada, et ELi standardid oleksid liikmesriikides täiel määral rakendatud.

²³ Komisjoni 5. jaanuari 2016. aasta määrus (EL) 2016/4, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 216/2008 seoses keskkonnakaitse oluliste nõuetega; Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. veebruari 2008. aasta määrus (EÜ) nr 216/2008, mis käsitleb tsiviillennunduse valdkonna ühiseeskirju ning Euroopa Lennundusohutusameti loomist.

²⁴ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regionide Komiteele: Euroopa lennundusstrateegia, COM/2015/0598 final, 7.12.2015.

juurdekuuluvast tegevuskavas²⁵. Viimati nimetatu võimaldab ELil ja selle liikmesriikidel läheneda merendusjulgeoleku probleemidele (sh hübriidohtudega võitlemisele) terviklikult, kaitstes tsiviil- ja sõjaliste osaliste sektoriüleses koostöös elutähtsat mereinfrastruktuuri, üleilmset tarneahelat, merekaubandust ning mere looduslikke ja energiaressursse. Rahvusvahelise tarneahela julgeolekut käsitletakse ka Euroopa Liidu tollivaldkonna riskijuhtimise strateegias ja tegevuskavas²⁶.

Meede 7: komisjon jälgib ohtude esilekerkimist kogu transpordisektoris ja ajakohastab vajaduse korral õigusakte. ELi merendusjulgeoleku strateegia ning ELi tollivaldkonna riskijuhtimise strateegia ja tegevuskava rakendamisel uurivad komisjon ja kõrge esindaja koostöös liikmesriikidega (vastavate pädevuste piires), kuidas hübriidohtude korral reageerida, eriti olukorras, kui ohus on elutähtis transpordiinfrastruktuur.

4.1.3. Kosmos

Hübriidohud võivad olla suunatud kosmoseinfrastruktuuride vastu, mis tähendaks sektoriüleseid tagajärgi. EL on kavandanud kosmose jälgimise ja seire toetusraamistikku,²⁷ millega luua liikmesriikidele kuuluva vastava vara võrgustik, et osutada kindlaksmääratud kasutajatele (liikmesriigid, ELi institutsioonid, kosmoseaparaatide omanikud ja kodanikukaitse asutused) kosmose jälgimise ja seire teenuseid²⁸. Tulevase Euroopa kosmosestrateegia kontekstis uurib komisjon selle edasiarendamist, et hõlmata sellesse kosmoseinfrastruktuure ohustavate hübriidohtude seire.

Satelliitsidevahendid on ülimalt olulised nii kriisiohjamisel ja katastroofidele reageerimisel kui ka politsei-, piiri- ja rannikuvalves. Neile toetuvad laiaulatuslikud infrastruktuurid, nagu transpordi-, kosmose- või kaugjuhitavate õhusõidukite süsteemid. Kooskõlas Euroopa Ülemkogu üleskutsega valmistada ette järgmise põlvkonna GovSatCom (valitsuste satelliitside) hindab komisjon tulevase kosmosestrateegia ja Euroopa kaitsealase tegevuskava kontekstis koostöös Euroopa Kaitseagentuuriga võimalikke nõudluse koondamise viise.

Paljud elutähtsad infrastruktuurid tuginevad võrkude (nt energia ja telekommunikatsioon) sünkroniseerimiseks või tehingutele ajatempli lisamiseks (nt finantsturgudel) täpse aja teadmisele. Sõltuvus ühestainsast ülemaailmse satelliitnavigatsioonisüsteemi aja sünkroniseerimise signaalist ei võimalda hübriidohtudega võitlemiseks vajalikku vastupanuvõimet. Euroopa ülemaailmne satelliitnavigatsioonisüsteem Galileo oleks veel üks usaldusväärne ajaallikas.

---

²⁵ Nõukogu võttis 2014. aasta detsembris vastu Euroopa Liidu merendusjulgeoleku strateegia rakendamise tegevuskava: http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/policy/maritime-security/doc/20141216-action-plan_en.pdf

²⁶ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele tollivaldkonna riskijuhtimise ELi strateegia ja tegevuskava kohta: riskide ohjamine, tarneahela turvalisuse tugevdamine ja kaubanduse soodustamine, COM (2014) 527 final.

²⁷ Vt Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 541/2014/EL.

²⁸ Näiteks orbiidil kokkupõrgete vältimise hoiatused, häired kosmoseobjektide rikete või kokkupõrgete ja Maa atmosfääri taassisenemise korral.

Meede 8: tulevase kosmosestrateegia ja Euroopa kaitsealase tegevuskava kontekstis teeb komisjon ettepaneku suurendada kosmoseinfrastruktuuri vastupanuvõimet hübriidohtude suhtes, eelkõige kosmose jälgimise ja seire ulatuse võimaliku laiendamise, nii et need hõlmaksid hübriidohte, Euroopa tasandil järgmise põlvkonna GovSatComi ettevalmistamisega ja usaldusväärsest aja sünkroniseerimisest sõltuvates elutähtsates infrastruktuurides Galileo kasutuselevõtuga.

4.2. Kaitsevõime

Kaitsevõimet tuleb tugevdada, et parandada hübriidohtude suhtes ELi vastupanuvõimet. Oluline on identifitseerida kõik olulised võimed, nt jälgimis- ja luurevõime. Euroopa Kaitseagentuur võiks olla hübriidohtudega seotud sõjalise võime arendamise katalüsaator (nt kaitsevõime arendamise tsüklite kiirendamise, tehnoloogiasse, süsteemidesse ja prototüüpidesse investeerimise, kaitsetööstuses uuendusliku kommertstehnoloogia lubamisega). Võimalikke meetmeid saaks uurida eelseisva Euroopa kaitsealase tegevuskava kontekstis.

Meede 9: kõrge esindaja, keda vajaduse korral toetavad liikmesriigid, pakub koostöös komisjoniga välja projekte ELi kaitsevõime kohandamiseks ning eelkõige ühte või mitut liikmesriiki ähvardavate hübriidohtudega võitlemisel ELi võimaliku panuse suurendamiseks.

4.3. Rahvatervise ja toiduga kindlustatuse kaitsmine

Elanikkonna tervist võivad ohtu seada manipulatsioonid nakkushaigustega või toidu, pinnase, õhu ja joogivee saastamine keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste ja tuumaainetega (KBRT). Lisaks võib tahtlik looma- või taimehaiguste levitamine liidus toiduga kindlustatust oluliselt kahjustada ning sellel võib olla ELi toiduainete tarneahela elutähtsates valdkondades suur majanduslik või sotsiaalne mõju. Olemasolevaid terviseturbe, keskkonnakaitse ja toiduohutuse ELi struktuure saab kõnealustel viisidel kasutada hübriidohtudele reageerimiseks.

Piiriüleseid terviseohte reguleeriva ELi õiguse²⁹ raames on olemas tõsisteks piiriülesteks terviseohtudeks valmisoleku kooskõlastamise mehhanismid, mis varajase hoiatamise ja reageerimise süsteemi kaudu ühendavad omavahel liikmesriigid, ELi ametid ja teaduskomiteed³⁰. Liikmesriikide poolt ohtude ilmnemisel võetavaid reageerimismeetmeid kooskõlastav terviseohutuse komitee võib rahvatervise haavatavuse valdkonnas³¹ teabekeskusena tegutseda, et hübriidohte (eriti bioterrorism) kriisikommunikatsioonisuunistes kajastada ja (kriisi simuleerimise) õppustel koos liikmesriikidega suutlikkust parandada. Toiduohutuse valdkonnas vahetavad pädevad asutused toidu- ja söödaalase kiirhoiatussüsteemi ning ühise riskijuhtimissüsteemi kaudu

²⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2013. aasta otsus nr 1082/2013/EL tõsiste piiriüleste terviseohtude kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks otsus nr 2119/98/EÜ (ELT L 293, 5.11.2013, lk 1).

³⁰ Komisjoni 7. augusti 2015. aasta otsus C(2015) 5383, millega luuakse teaduskomiteed tarbijaohutuse, rahvatervise ja keskkonnaga seotud valdkondades.

³¹ Kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2013. aasta otsusega nr 1082/2013/EL tõsiste piiriüleste terviseohtude kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks otsus nr 2119/98/EÜ (ELT L 293, lk 1).

riskianalüüsiteavet, et seirata saastatud toidust tulenevaid terviseohte. Looma- ja taimetervise huvides korraldatakse ELi õigusaamistiku³² läbivaatamine, millega lisatakse olemasolevatele vahenditele³³ uusi elemente, et hübriidohtudeks paremini valmis olla.

Meede 10: koostöös liikmesriikidega parandab komisjon olemasolevate valmisoleku- ja kooskõlastusmehhanismide (eelkõige terviseohutuse komitee) raames hübriidohtudega seotud teadlikkust ja vastupanuvõimet.

4.4. Küberjulgeolek

ELi jaoks on läbipõimunud ja digitasandil toimiv ühiskond ülimalt kasulik. Küberrünnakud võivad häirida digiteenuseid kõikjal ELis ja sellised rünnakud on hübriidohtude täideviijate puhul täiesti mõeldavad. Digitaalse ühtse turu toetamiseks on oluline side- ja teabesüsteemide vastupanuvõime parandamine. ELi küberjulgeoleku strateegia ja Euroopa julgeoleku tegevuskava moodustavad ELi küberjulgeoleku ja küberkuritegevuse algatuste strateegilise üldraamistiku. EL on küberjulgeoleku strateegia raames aktiivselt tegelenud teadlikkuse parandamise ja koostöö mehhanismide, samuti reageerimismeetmete väljatöötamisega. Energia, transpordi, majanduse ja tervise valdkonnas tegutsevate mitmesuguste põhiteenuste osutajate küberjulgeoleku riske käsitletakse eelkõige kavandatavas võrgu- ja infoturbe direktiivis³⁴. Need teenuseosutajad, samuti tähtsaimate digiteenuste (nt pilvandmetöötlus) osutajad peaksid rakendama sobivaid julgustusmeetmeid ja tõsiste vahejuhtumite korral neist riigiasutustele teada andma, tuues esile hübriidsusele viitavad tunnused. Kui kaasseadusandjad direktiivi kord vastu võtavad, edendaks selle tulemuslik ülevõtmine ja rakendamine küberjulgeoleku võimet kõikides liikmesriikides, süvendades teabevahetuse ja hübriidohtudega võitlemise parimate tavade kaudu nende küberjulgeolekualast koostööd. Eelkõige nähakse direktiiviga ette 28 riikliku küberturbe intsidentide lahendamise üksuse (edaspidi „CSIRT”) ja ELi institutsioonide infoturbeintsidentidega tegeleva rühma (edaspidi „CERT-EU”) loomine,³⁵ et teha vabatahtlikult operatiivkoostööd.

Küberjulgeoleku valdkonnas riikliku ja erasektori koostöö ning ELi-üleste lähenemisviiside rakendamise julgustamiseks on komisjon loonud võrgu- ja infoturbe platvormi, mille kaudu edastatakse riskijuhtimise parimaid tavasid käsitlevaid suuniseid. Kuigi riiklikest vahejuhtumitest teatamise turvanõuded ja korra otsustavad liikmesriigid ise, julgustab komisjon panustama riskijuhtimise lähenemisviiside suuremale

---

³² Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus 2016/429 loomataudide kohta, millega muudetakse teatavaid loomatervise valdkonna õigusakte või tunnistatakse need kehtetuks („loomatervise määrus”) (ELT L 84, 31.3.2016). Taimetervise vastaseid kaitsemeetmeid käsitleva Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse („taimetervise seadus”) tekstis saavutasid Euroopa Parlament ja nõukogu 16. detsembril 2015 poliitilise kokkuleppe.

³³ Nt ELi vaktsiinipangad, mitmekülgne loomahaiguste e-infosüsteem, patogeene käsitsevatele laboritele ja üksustele kehtestatavad rangemad nõuded.

³⁴ Komisjoni ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv meetmete kohta, millega tagada võrgu- ja infoturbe ühtlaselt kõrge tase kogu Euroopa Liidus (COM(2013) 48 final - 7/2/2013). ELi Nõukogu ja Euroopa Parlament on kõnealuse direktiivi ettepanekus saavutanud poliitilise kokkuleppe ning direktiiv võetakse eeldatavasti peagi ametlikult vastu.

³⁵ ELi institutsioonide infoturbeintsidentidega tegelev rühm (CERT-EU).

ühtlustamisele, milles võiks eelkõige joonduda Euroopa Liidu Võrgu- ja Infoturbeametist (ENISA).

Meede 11: komisjon julgustab liikmesriike looma kiires korras 28 CSIRTi ja CERT-EUD ühendava võrgu ning strateegilise koostöö raamistiku ning kasutama täiel määra ära sellest tulenevaid võimalusi. Komisjon peaks liikmesriikidega kooskõlastades teabe, ekspertide ja kiirreageerimisvõime koondamiseks tagama, et küberohtude teemalised valdkondlikud algatused (nt lennunduses, energia vallas, merenduses) oleksid võrgu- ja infoturbe direktiivis käsitletud võimete seisukohast järjepidevad.

4.4.1. Tööstussektor

Järjest suurem sõltuvus pilvandmetöötlusest ja suurandmetest on suurendanud hübriidohtude suhtes haavatavust. Digitaalse ühtse turu strateegias on ette nähtud lepinguline avaliku ja erasektori küberjulgeolekupartnerlus,³⁶ mis keskendub teadusuuringutele ja innovatsioonile ning aitab liidul selles valdkonnas säilitada tippasemel tehnoloogilist suutlikkust. Lepinguline avaliku ja erasektori partnerlus suurendab usaldust erinevate turuosaliste vahel ning võimendab nõudluse ja tarne sünergiat. Kuigi lepingulise avaliku ja erasektori partnerluse ning juurdekuuluvate meetmete keskmes on peamiselt tsiviilrakendusega küberjulgeolekutooted ja -teenused, peaks selliste algatuste tulemusel paranema ka tehnoloogia kasutajatele võimaldatav hübriidohtude vastane kaitse.

Meede 12: komisjon teeb liikmesriikidega kooskõlastades küberjulgeoleku avaliku ja erasektori partnerluse raames koostööd tööstuseharudega, et välja töötada ja katsetada tehnoloogiaid, mis kasutajaid ja infrastruktuure hübriidohtudes sisalduva küberkomponendi vastu paremini kaitseks.

4.4.2. Energeetika

Arukate kodude ja seadmete levik, aruka võrgu arendamine ning energiasüsteemis järjest ulatuslikum digitehnoloogia kasutamine tähendab ühtlasi, et oleme hübriidohtude suhtes haavatavamad. Euroopa energiajulgeoleku strateegia³⁷ ja energialiidu strateegia³⁸ toetavad kõiki ohte hõlmavat lähenemisviisi, mis hõlmab ka vastupanuvõimet hübriidohtude suhtes. Elutähtsa energiainfrastruktuuri temaatilise võrguga edendatakse energiasektoris (nafta, gaas, elekter) tegutsevate ettevõtjate vahelist koostööd. Komisjon on loonud ohte ja vahejuhtumeid käsitleva teabe analüüsimiseks ja jagamiseks veebipõhise platvormi³⁹. Samuti töötab komisjon koos sidusrühmadega⁴⁰ praegu välja targa võrgu käitamise küberjulgeolekut käsitlevat terviklikku energiasektori strateegiat,

³⁶ Algatatakse 2016. aasta keskel.

³⁷ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule: Euroopa energiajulgeoleku strateegia – COM/2014/0330 final.

³⁸ Teatis „Vastupidava energialiidu ja tulevikku suunatud kliimamuutuste poliitika raamstrateegia” – COM/2015/080 final.

³⁹ ELi keskus vahejuhtumite ja ohtude kohta teabe jagamiseks – ITIS.

⁴⁰ Seda tehakse energiaekspertide küberjulgeoleku platvormi (EECSP) kaudu.

millega haavatavusi vähendada. Energiaturud on järjest rohkem integreeritud, kuid kriisolukordade lahendamise eeskirjad ja kord on endiselt riigiti erinevad. Me peame tagama, et valitsused teeksid üksteisega riskideks valmistumisel, riskide ennetamisel ja riskide leevendamisel koostööd ning et kõikide asjaomaste üksuste tegevus lähtuks ühistest eeskirjadest.

Meede 13: komisjon avaldab aruka võrgu vara omanike jaoks suunised nende seadmete küberjulgeoleku parandamiseks. Komisjon kaalub elektrituru korralduse algatuse kontekstis võimalust teha riskideks valmimisoleku kava ettepanek ning esitada koos sellega menetluseeskirjad (sh küberrünnakute ärahoidmise ja leevendamise eeskirjad), mis tagaks kriisi ajal teabe jagamise ja kõikide liikmesriikide solidaarsuse.

4.4.3. Usaldusväärse finantsüsteemi tagamine

ELi majandus vajab toimimiseks turvalist finants- ja maksete süsteemi. Ülioluline on kaitsta finantsüsteemi ja selle infrastruktuuri mis tahes eesmärgil ja laadis toimivate küberrünnakute eest. ELi finantsteenuseid ähvardavate hübriidohtudega toimetulemiseks peab tööstussektor ohtu mõistma, olema kaitsevahendeid katsetanud ja neil peab olema tööstuse rünnaku eest kaitsmiseks vajalik tehnoloogia. Sellest lähtuvalt on otsustava tähtsusega, et finantsturu osalised jagaksid ohte käsitlevat teavet omavahel, asjaomaste asutustega ja põhiteenuste osutajatega või tarbijatega, kuid seda tuleb teha turvaliselt ja andmekaitseõudeid järgides. Komisjon soovib kooskõlas rahvusvahelisel tasandil (sh G7 raames) tehtava tööga kindlaks teha ohtude kohta teabe vahetamist takistavad tegurid ja pakkuda välja lahendused. Oluline on tagada ettevõtluse ja asjakohaste infrastruktuuride kaitsmise protokollide regulaarne katsetamine ja kohandamine, sh turvalisuse parandamise tehnoloogia pidev uuendamine.

Meede 14: komisjon edendab ja lihtsustab koostöös ENISA,⁴¹ liikmesriikide, asjaomaste rahvusvaheliste, Euroopa ja riiklike asutuste ning finantsinstitutsioonidega ohtude kohta teabe jagamise platvorme ning uurib sellise teabe vahetamist takistavaid tegureid.

4.4.4. Transport

Tänapäevased (raudtee-, maantee-, lennu-, mere-) transpordi süsteemid sõltuvad küberrünnakutega haavatavatest infosüsteemidest. Piiriülest mõõdet silmas pidades on just ELil võimalik oluliselt panustada. Komisjon jätkab liikmesriikidega kooskõlastades transpordisüsteemide ebaseadusliku mõjutamisega seotud küberohtude ja -riskide analüüsimist. Komisjon töötab koostöös Euroopa Lennundusohutusametiga (edaspidi „EASA”) välja lennunduse küberjulgeoleku tegevuskava⁴². Mereturvalisuse küberohte

⁴¹ Euroopa Liidu Võrgu- ja Infoturbeamet

⁴² Komisjon tegi vastava ettepaneku 2015. aasta detsembris ja praegu on EASA määrus Euroopa Parlamendis ja nõukogus arutamisel. Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb tsiviillennunduse valdkonna ühiseeskirju ja millega luuakse Euroopa Liidu Lennundusohutusamet ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 216/2008 – COM(2015) 613 final, 2015/0277 (COD).

käsitletakse ka Euroopa Liidu merendusjulgeoleku strateegias ja juurdekuulvas tegevuskavas.

Meede 15: komisjon ja kõrge esindaja uurivad (vastavate pädevuste piires) liikmesriikidega kooskõlastades, milliseid reageerimismeetmeid hübriidohtude korral rakendada, eriti kui küberrünnakutega ohustatakse transpordisektori toimimist.

4.5. Hübriidohtu rahastamise sihikule võtmine

Hübriidohtude täideviijad vajavad tegevuse jätkamiseks rahastamist. Rahastamist saab kasutada terroristlike rühmituste või varjatumas vormis destabiliseerimise toetamiseks, näiteks surverühmade ja nišierakondade toetamiseks. EL on tõhustanud kuritegevuse ja terrorismi rahastamise vastaseid jõupingutusi, nagu sätestatud Euroopa julgeoleku tegevuskavas, eriti eritegevuskavas⁴³. Selles kontekstis aitab läbivaadatud Euroopa rahapesuvastane raamistik süvendada terrorismi rahastamise ja rahapesu vastast võitlust, hõlbustada rahapesu andmebüroode tööd kahtlaste rahaülekannete tuvastamisel ja jälgitamisel ning teabe vahetamisel, tagades samas Euroopa Liidus rahaülekannete jälgitavuse. Seega võiks sellest olla kasu ka hübriidohtude vastu võitlemisel. Ühise välis- ja julgeolekupoliitika vahendite kontekstis võiks uurida võimalust kasutada hübriidohtude vastu individuaalseid ja tulemuslikke piiravaid meetmeid.

Meede 16: komisjon panustab terrorismi rahastamise vastase võitluse tegevuskava rakendamisel ka hübriidohtude vastasesse võitlusesse.

4.6. Radikaliseerumise ja vägivaldse äärmusluse suhtes vastupanuvõime suurendamine

Kuigi terroriaktid ja vägivaldne äärmuslus ei ole laadilt tingimata hübriidsed, võivad hübriidohtude täideviijad ühiskonna haavatavamaid liikmeid ära kasutada ja värvata, neid nüüdisaegsete sidekanalite (sh internetis sotsiaalmeedia ja vahendavate rühmituste) abil radikaliseerides.

Internetis leiduva äärmusliku sisuga seotud probleemide lahendamiseks analüüsib komisjon (digitaalse ühtse turu strateegia kontekstis) võimalike uute meetmete vajadust, võttes nõuetekohaselt arvesse nende mõju sõnavabaduse ja teabevabaduse põhiõigusele. See võib hõlmata rangeid menetlusi ebaseadusliku sisu kõrvaldamiseks, vältides samas seadusliku sisu eemaldamist („teatamine ja meetmete võtmine“) ning teenust vahendavate poolte suuremat vastutust ja hoolsust võrkude ja süsteemide haldamisel. See täiendaks olemasolevat vabatahtlikku lähenemisviisi, mille puhul interneti- ja sotsiaalmeediaettevõtjad (eriti ühises ELi internetifoorumis) koostöös Europoli internetisisust teavitamise üksusega terroristliku propaganda kiiresti kõrvaldavad.

---

⁴³ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule terrorismi rahastamise vastase võitluse tõhustamise tegevuskava kohta – (COM(2016) 50 final).

Euroopa julgeoleku tegevuskavas on radikaliseerumise vastu võitlemiseks nähtud ette kogemuste vahetamine ja parimate tavade väljatöötamine, sh koostöö kolmandate riikidega. Süüria strateegilise teabe- ja nõustamisüksuse eesmärk on panustada terroristliku propaganda ümberlükkamiseks alternatiivsete sõnumite väljatöötamise ja levitamisse. Radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustik toetab liikmesriike ja praktikuid, kellel on vaja radikaliseerunud isikutega (sh terroristist välisvõitlejatega) või radikaliseerumise suhtes haavatavaks peetud isikutega suhelda. Radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustik korraldab koolitusi ja nõustamist ning pakub tuge selleks valmis prioriteetsetele kolmandatele riikidele. Lisaks edendab komisjon kriminaalõigussüsteemi osaliste (sh Eurojust) õigusalaalast koostööd liikmesriikides terrorismi ja radikaliseerumise vastu võitlemisel, sh terroristist välisvõitlejate ja võitlemas käinutega tegelemisel.

Eespool nimetatud lähenemisviise täiendades panustab EL **välistegevuses** vägivaldse äärmuslusega võitlemisele, sh välisekspertide kaasamise ja teavitustegevusega, ennetamisega (radikaliseerumise ja terrorismi rahastamise vastu võitlemisega), samuti terroristlike rühmituste populaarsusele kaasa aitavate majanduslike, poliitiliste ja sotsiaalsete tegurite kõrvaldamise meetmetega.

Meede 17: komisjon rakendab Euroopa julgeoleku tegevuskavas sätestatud radikaliseerumisevastaseid meetmeid ja analüüsib, kas ebaseadusliku sisu kõrvaldamiseks on vaja rangemat menetluskorda, mis tähendaks teenuse vahendajate poolt võrkude ja süsteemide haldamisel nõuetekohase hoolsuse rakendamist.

4.7. Kolmandate riikidega koostöö tugevdamine

Nagu Euroopa julgeoleku tegevuskavas rõhutatud, keskendub EL senisest enam oma julgeolekualase suutlikkuse suurendamisele *partnerriikides*, muu hulgas seeläbi, et tugevdab julgeoleku ja arengu vahelist seost ning arendab läbivaadatud Euroopa naabruspoliitika julgeolekumõõdet⁴⁴. Nende meetmetega saab edendada ka partnerite vastupanuvõimet hübriidohtude suhtes.

Komisjon kavatses veelgi süvendada operatiivse ja strateegilise teabe vahetamist olenevalt olukorrast nii kandidaatriikidega kui ka idapartnerluse ja lõunanaabruse raames, et aidata kaasa organiseeritud kuritegevuse, terrorismi, ebaseadusliku rände ja kergrelvade salakaubaveo vastasele võitlusele. Terrorismivastases võitluses süvendab EL koostööd kolmandate riikidega, algatades põhjalikumaid julgeolekudialooge ja tegevuskavasid.

ELi välisrahastamisvahendite eesmärk on ehitada kolmandates riikides⁴⁵ üles toimivad ja vastutavad institutsioonid, milleta tulemuslik julgeolekuohtude vastu võitlemine ja

⁴⁴ Ühisteatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa naabruspoliitika läbivaatamine”, 18.11.2015, JOIN(2015) 50 final.

⁴⁵ Sama. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi laienemisstrateegia”, 10.11.2015, COM(2015) 611 final; komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Muutuste kava ELi arengupoliitika mõju suurendamiseks”, 13.10.2011, COM(2011) 637 final.

vastupanuvõime suurendamine ei oleks võimalik. Selles kontekstis on kõige olulisemad töövahendid sotsiaalsektori reform ning suutlikkuse suurendamise kaudu julgeoleku ja arengu toetamine⁴⁶. Komisjon on stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahendi⁴⁷ raames välja töötanud meetmed, millega parandada kübervastupanuvõimet ning partnerite suutlikkust küberrünnakuid ja -kuritegevust avastada ja reageerimismeetmeid võtta ning mille kaudu saab kolmandates riikides hübriidohtudega võidelda. EL rahastab KBRT-valdkonnas julgeolekuriskide leevendamiseks partnerriikides suutlikkuse suurendamise meetmeid⁴⁸.

Lisaks võivad liikmesriigid kooskõlas kriisiohjamise tervikliku lähenemisviisi üldpõhimõtetega eraldi või koos muude rakendatavate ELi vahenditega kasutada ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika töövahendeid ja missioone, et partnereid suutlikkuse parandamisel aidata. Kaaluda võiks järgmisi meetmeid: i) strateegilise kommunikatsiooni toetamine, ii) hübriidohtudest kõige enam ohustatud olulisemate ministriumite toetamine nõustamisega; iii) hädaolukorra puhul piirihalduse jaoks lisatõe pakkumine. Võiks uurida ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika instrumentide ning julgeoleku-, tolli- ja õigussüsteemi osaliste (sh asjaomased Euroopa ametid,⁴⁹ INTERPOL ja Euroopa eripolitseiüksus vastavalt nende pädevusele) võimalikke sünergiaid.

Meede 18: kõrge esindaja algatab komisjoniga kooskõlastades naaberpiirkondades hübriidriskide uuringu.

Kõrge esindaja, komisjon ja liikmesriigid kasutavad neile kättesaadavaid vahendeid, et partnerite suutlikkust suurendada ja vastupanuvõimet hübriidohtude suhtes tugevdada. Kasutada võiks ÜJKP missioone, millega eraldi või muude ELi vahendite täiendusena aidata partnereid suutlikkuse suurendamisel.

5. KRIISI ENNETAMINE, KRIISIGA VÕITLEMINE JA KRIISIST TAASTUMINE

Nagu on tõdetud jaos 3.1, on kavandatud ELi hübriidohtude ühisüksuse eesmärk analüüsida hübriidohtude ennetamiseks ja reageerimismeetmete võtmiseks asjakohaseid näitajaid ning edastada vajalik teave ELi otsusetegijatele. Kuigi riikliku ja ELi taseme poliitika kaudu saab puudujääke tasa teha, on lühiajalises perspektiivis endiselt ülioluline tugevdada liikmesriikide ja liidu suutlikkust hübriidohte kiirelt ja kooskõlastatult ennetada, sellistele ohtudele reageerida ja neist taastuda.

---

⁴⁶ Ühisteatis „Julgeoleku ja arengu toetamine suutlikkuse suurendamise kaudu – partnerite toetamine kriiside ärahoidmisel ja ohjamisel” (JOIN(2015)17 final).

⁴⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2014. aasta määrus (EL) nr 230/2014, millega luuakse stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahend (ELT L 77, 15.3.2014, lk 1).

⁴⁸ Hõlmatud on muu hulgas järgmised valdkonnad: piiriseire, kriisiohje, esmane reageerimine, ebaseadusliku kaubanduse kontroll kahesuguse kasutusega kaupade eksportimisel, haiguste seire ja kontroll, tuumaalne kohtuekspertis, vahejuhtumi järel taastumine ja riskiastmega rajatiste kaitse. Kolmandate riikidega võib jagada parimaid tavasid, mis on tuletatud ELi KBRT-julgeoleku tegevuskava raames, nt Euroopa tuumajulgeoleku koolituskeskuses ja ELi osalemisel rahvusvahelise piiriseire töörühmas, välja töötatud töövahenditest.

⁴⁹ EUROPOL, FRONTEX, CEPOL, EUROJUST

Hübriidohu põhjustatud sündmusele on ülioluline kiiresti reageerida. Seda silmas pidades võiks Euroopa hädaolukordadele reageerimise keskuse⁵⁰ poolt riiklikele kodanikukaitse meetmetele ja vastavale suutlikkusele kaasa aitamine olla tulemuslik reageerimismehhanism hübriidohtude puhul, mis nõuavad kodanikukaitse valdkonna reageerimismeetmeid. See võiks olla saavutatav, kui kasutada kooskõlastamist muude ELi reageerimismehhanismide ja varajase hoiatamise süsteemidega, eelkõige EEASi välisjulgeoleku mõõtmelise vaatluskeskusega ning sisejulgeoleku strateegilise analüüsi ja reageerimise keskusega.

Solidaarsusklausli (ELi toimimise lepingu artikkel 222) kohaselt võib liit võtta meetmeid ja liikmesriigid võivad võtta ühismeetmeid, kui liikmesriiki tabab terrorirünnak või kui ta langeb loodusõnnetuse või inimtegevusest tingitud õnnetuse ohvriks. Liidu meetet liikmesriigi abistamiseks rakendatakse nõukogu direktiivi 2014/415/EL⁵¹ kohaldades. Nõukogus kooskõlastamise kord peaks tuginema ELi integreeritud korrale poliitiliseks reageerimiseks kriisidele⁵². Nimetatud korda järgides määrab komisjon koos kõrge esindajaga (vastava pädevusvaldkonna piires) kindlaks asjakohased liidu vahendid ja esitab nõukogule erakorraliste meetmete ettepanekud.

ELi toimimise lepingu artiklis 222 on käsitletud ka ühe või mitme liikmesriigi poolt otsese abi andmist liikmesriigile, kelle territooriumil on toimunud terrorirünnak või õnnetus. Sellisel juhul nõukogu otsust 2014/415/EL ei kohaldata. Arvestades hübriidtegevusega seotud ebakindlust, peaksid olukorras, kui ELi liikmesriik on silmitsi märkimisväärsete hübriidohtudega, komisjon ja kõrge esindaja (oma pädevusvaldkonna piires) hindama viimase abinõuna solidaarsusklausli kohaldatavust.

Erinevalt ELi toimimise lepingu artiklist 222 saab juhul, kui mitmed tõsised hübriidohud kujutavad endast ELi liikmesriigi vastu suunatud relvastatud agressiooni, asjakohase ja kiire reageerimise tagamiseks tugineda ELi lepingu artikli 42 lõikele 7. Kui hübriidohud peaks realiseeruma laias ulatuses ja raskel kujul, võib vajalikuks osutada NATOga koostöö ja kooskõlastamise suurendamine.

Oma kaitsejõudude ettevalmistamisel julgustatakse liikmesriike võtma arvesse võimalikke hübriidohte. Et olla hübriidrünnaku korral valmis kiirete ja tulemuslike otsuste tegemiseks, on liikmesriikidel vaja korrapäraselt korraldada õppuseid, millega nii operatiivsel kui ka poliitilisel tasandil kontrollida riigi ja liikmesriikide ühist suutlikkust otsuseid vastu võtta. Eesmärk oleks kehtestada liikmesriikide, komisjoni ja kõrge esindaja ühine operatiivprotokoll, milles on kirjas hübriidohu korral järgitavad tulemuslikud menetlused alates algse tuvastamise etapist kuni rünnaku viimase etapini, samuti liidu iga institutsiooni ja protsessis osaleja ülesannete skeem.

ÜJKP olulise komponendina võiks kaasamine tagada a) tsiviil- ja sõjaväelise koolituse, b) juhendamise- ja nõuandemissioonid ähvardatava riigi julgeoleku- ja kaitsevõime

⁵⁰ http://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/emergency-response-coordination-centre-ercc_en.

⁵¹ Nõukogu otsus 2014/415/EL solidaarsusklausli liidupoole rakendamise korra kohta (ELT 192, 1.7.2014, lk 53).

⁵² <http://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/publications/2014/eu-ipcr/>

parandamiseks, c) erandolukorra plaanimise hübriidohtude märkide äratundmiseks ja varase hoiatamise võime tugevdamiseks, d) toe hädaolukorra puhul piirikontrolli haldamisel, e) toe erivaldkondades (nt KBRT-valdkonna riskide leevendamine ja kodanike evakueerimine).

Meede 19: kõrge esindaja ja komisjon kehtestavad liikmesriikidega kooskõlastades ühise operatiivprotokolli ja korraldavad regulaarseid õppuseid, et kriisiohje ja poliitiliseks kriisidele reageerimiseks ettenähtud integreeritud korrale tuginedes parandada keerukate hübriidohtude korral strateegilist otsuste tegemise võimet.

Meede 20: komisjon ja kõrge esindaja uurivad oma pädevusvaldkonnas ELi toimimise lepingu artikli 222 ja ELi lepingu artikli 42 lõike 7 kohaldatavust ja reaalsel mõju olukorras, kui aset leiab ulatuslik ja raskekujuline hübriidrünnak.

Meede 21: kõrge esindaja integreerib, rakendab ja kooskõlastab liikmesriikidega kooskõlastades ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika raames hübriidohtudega võitlemiseks sõjaliste meetmete võtmise võimet.

6. NATOGA KOOSTÖÖ TUGEVDAMINE

Hübriidohud on probleem nii ELi kui ka teiste suurte partnerorganisatsioonide jaoks, sh Ühinenud Rahvaste Organisatsioon, Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioon ja eelkõige NATO. Tulemuslik reageerimine eeldab organisatsioonidelt dialoogi ja kooskõlastamist nii poliitilisel kui ka operatiivtasandil. ELi ja NATO intensiivsem koostöö aitaks mõlemal organisatsioonil paremini hübriidohtudeks valmistuda ning teineteist täiendada ja toetades sellistele ohtudele tulemuslikumalt reageerida, samas otsuste tegemise autonoomsuse ja andmekaitse põhimõtteid järgides.

Neid kahte organisatsiooni ühendavad ühised väärtused ja samalaadsed väljakutsed. ELi liikmesriigid ja NATO liitlased eeldavad ühtviisi, et EL või NATO neid kriisi korral, või parimal juhul kriisi ennetamiseks, toetaks ning tegutseks seejuures kiirelt, otsustavalt ja kooskõlastatult. Kindlaks on määratud mitu valdkonda, kus EL ja NATO võiksid koostööd ja kooskõlastamist tihendada, sh olukorratedlikkus, strateegilise teabevahetuse küberjulgeolek ning kriisi ennetamine ja kriisile reageerimine. Käimasolevat ELi ja NATO dialoogi hübriidohtude teemal tuleks süvendada, et nende kahe organisatsiooni tegevust selles valdkonnas kooskõlastada.

ELi/NATO poolt vastastikku täiendavate reageerimismeetmete väljatöötamiseks on oluline, et mõlemal organisatsioonil oleks olukorratedlikkuse suhtes nii enne kriisi kui ka kriisi ajal sama arusaamine. See oleks saavutatav analüüside ja saadud kogemuste regulaarse jagamisega, kuid ka ELi hübriidohtude ühisüksuse ja NATO hübriidüksuse vahel otseühenduse loomisega. Kiirete ja tulemuslike reageerimismeetmete tagamiseks on sama oluline arendada vastastikust teadlikkust sellest, millised on teise poole kriisiohje protseduurid. Vastupanuvõimet saaks parandada sellega, et tagatakse mõlema organisatsiooni infrastruktuuride elutähtsate osade võrdlusnäitajate vastastikune täiendavus, samuti strateegilise teabevahetuse ja küberkaitse valdkonnas tihedat koostööd tehes. Täielikult kaasavad ühised õppused nii poliitilisel kui ka tehnilisel tasandil

parandaksid mõlema organisatsiooni otsuste tegemise võime tulemuslikkust. Määrava tähtsusega valdkondades aitaks võrreldaval tasemel eksperditeadmisi arendada täiendavate lisakoolitusvõimaluste pakkumine.

Meede 22: komisjoniga kooskõlastades jätkab kõrge esindaja hübriidohtudega võitlemiseks mitteametlikku dialoogi ning parandab olukorradeadlikkuse, strateegilise teabevahetuse, küberjulgeoleku ning kriisi ennetamise ja kriisile reageerimise vallas NATOga koostööd ja kooskõlastamist, järgides kaasavuse ja iga organisatsiooni otsustusprotsessi autonoomsuse põhimõtet.

7. JÄRELDUSED

Käesolevas ühisteates kirjeldatakse meetmeid, mille eesmärk on võidelda hübriidohtudega ja suurendada vastupanuvõimet nii ELi ja liikmesriikide tasandil kui ka partnerite puhul. Kuna teatise keskmes on **teadlikkuse suurendamine**, tehakse ettepanek luua liikmesriikide vaheliseks teabevahetuseks erimehhanismid ja kooskõlastada ELi strateegilise teabevahetuse võimet. Esitatakse meetmed, millega saavutada **vastupanuvõime suurendamine** sellistes valdkondades nagu küberjulgeolek, elutähtis infrastruktuur, finantssüsteemi kaitsmine ebaseadusliku kasutamise eest ning vägivaldse äärmusluse ja radikaliseerimise vastu võitlemise algatused. Igas nimetatud valdkonnas on esimene oluline tingimus, et ELi ja liikmesriikide kokkulepitud strateegiad rakendatakse ja et liikmesriigid olemasolevad õigusaktid täielikult rakendavad. Lisaks on nende algatuste tugevdamiseks juba esitatud uute konkreetsete meetmete ettepanekuid.

Hübriidohtude ennetamiseks, nendega võitlemiseks ja neist taastumiseks soovitatakse uurida ELi toimimise lepingu artiklis 222 sisalduva solidaarsusklausli (nagu asjaomasel otsuses täpsustatud) ja ELi lepingu artikli 42 lõike 7 kohaldamise teostatavust olukorras, kui aset leiab ulatuslik ja raskekujuline hübriidrünnak. Strateegiliste otsuste tegemise võimet saaks parandada ühise operatiivprotokolli kehtestamisega.

Lisaks soovitatakse ühiselt hübriidohtudega võitlemiseks **ELi ja NATO vahel intensiivsemat koostööd ja kooskõlastamist.**

Käesoleva ühise raamistiku rakendamisega on kõrge esindaja ja komisjon kohustunud võtma kasutusele nende käsutuses olevad asjakohased ELi vahendeid. ELi jaoks on oluline töötada koos liikmesriikidega selle nimel, et riikide või muude jõudude poolt liikmesriigi vastu kasutatavate võimalike hübriidohtudega seonduvaid riske vähendada.